№ 166 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 6 **1900** ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 6 № 166

ՔՍԱՆՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվան 6 ռուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարւում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Արեւելեան պետերի տեսակցութիւնը.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլ. Մի կօնցէրտի առիթով. Նամակ Ղուբայից. Ներքին լուրեր.—
—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Չինական գործերը. Նամակ Ֆրանսիայից. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Խոշոր մերկացումներ.

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԵՏԵՐԻ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Պարսից Շահի Կ. Պօլիս գնալու լուրերը մինչեւ վերջին ժամանակը հակասական էին: Աւելի հաւանական էր համարվում, որ Շահը չի գնայ սուլթանի մօտ, մանաւանդ որ այդ այցելութիւնը չէր նախատեսված ճանապարհորդութեան սկզբնական ծրագրի մէջ: Սակայն հանգամանքները փոխվեցին: Շահը հրաւէր ստացաւ սուլթանից այցելելու Կ. Պօլիսը և մի քանի տատանումներից յետոյ վճռեց ընդունել այդ հրաւէրը:

Այդ այցելութեանը առանձին նշանակութիւն են տալիս քաղաքական շրջանները: Թիւրքիան և Պարսկաստանը այժմ գտնվում են եւրօպական շահերի և հետաքրքրութեան շրջանում: Այդ երկիրների վերաբերութեամբ իւրաքանչիւր պետութիւն ունի իր դրական սպասելիքները, որոնց համար նա ուշի ուշով հետեւում է թէ ինչ դիրք են բռնել արեւելեան այդ պետութիւնները և ում ազդեցութեանն են աւելի ենթարկվում:

Չինաստանի վերաբերութեամբ ասպարէզ եկած եւրօպական մրցակցութիւնը, որ իր բազմբեւլ հաշիւներով և քաղաքագիտական ոլորապտոյտներով առաջ է բերել մի շարք դժուարութիւններ, դրդում է իւրաքանչիւրին զգաստ լինել, որովհետև նոյնը կարող է կրկնվել և այս երկիրների հողի վրա, աւելի ևս բարդացնելով և ծանրացնելով եւրօպական քաղաքագիտութեան առաջ դրված կնճռոտ խնդիրները:

Եթէ աջողվի Միջագէտքի երկաթուղու իրագործումը և Թիւրքիայի սեւծովեան ափերը կապվեն Պարսից ծոցի ծովափի հետ, այն ժամանակ Պարսկաստանի արեւմտեան սահմանները, որոնք մինչեւ այժմ համարվում էին առհասարակ դժուարմատչելի, իսկ տեղ տեղ նոյն իսկ անմատչելի, կարողութիւն կը ստանան Թիւրքիայի միջոցով կապվել Արեւմտեան Եւրօպայի հետ և մտնել առեւտրական փոխանակութեան մէջ:

Միւս կողմից չը պէտք է մոռանալ և այն, որ մուսուլմանական այդ երկու պետութիւնները դեռ յոյս են պահպանել իրանց ապագայ դերերի մասին և աշխատում են օգտվել պետութիւնների մէջ տեղի ունեցող մրցումներից և երկպառակութիւններից՝ իրանց դիրքը ամրացնելու և ապահովելու համար: Քաղաքական աշխարհում ենթադրում են, որ սուլթանը դիտաւորութիւն ունի առաջարկել Շահին համերաշխ գործունէութեան մի նախագիծ, որ պէտք է օգտաւէտ լինի երկու պետութիւնների համար էլ: Դա հեռու չէ կարելիութիւնից: Սակայն շօշափելի օգուտ կարող է առաջ գալ միայն այն ժամանակ, երբ այդ երկու պետութեան քաղաքական գործողները համոզվեն, որ ոչ թէ միջնադարեան հակումներով, այլ միայն և միայն մեր քաղաքակրթութեան սկզբունքներով նրանք կարող են ոյժ ձեռք բերել և դիմադրել այն ստրկացնող հոսանքին, որ գալիս է նրանց կլանելու և ոչնչացնելու: Ոչ խորամանկութիւնը, ոչ քաղաքագիտական բարդ լաբիրինթոսը չեն փրկի այդ պետութիւնները իրանց անկումից: Միայն մի ելք կայ բարեյաջող—անկեղծ կերպով և հաւատով վերաբերվել եւրօպական կուլտուրային և նրա կարգերին և վերատեղծել ժողովրդական կեանքը առողջ հասարակական հողի վրա:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Մ Ա Մ Ո Ւ Լ

«Русское Богатство» ամսագրի նոր ստացված օգոստոսեան գրքում կարդում ենք հանգուցեալ Գրիգոր Ջանշեանի մասին, ի միջի այլոց, հետեւեալը:

«Նրա (Ջանշեանի) հասարակական հայեացքների հիմքը կազմում էր մարդկային ազատ անձնաւորութեան իդէալը, անձնաւորութեան, որ գիտակցում է իր արժանաւորութիւնը եւ վայելում է քաղաքացիի իրաւունքներ, եւ իր բոլոր համակրութիւնները նա (Ջանշեան) ընդ միշտ եւ անդառնալի կերպով նուիրեց 60-ական եւ 70-ական թըւականների շրջանին, երբ այդ իդէալը ակներեւ կերպով իրագործվում էր ռուսաց կեանքում... Անխոնջ աշխատաւորը չը տեսաւ իր կեանքի ընթացքում իրան ոգեւորող իդէալի յաղթանակը, բայց նա քիչ բան չարեց պատրաստելու համար այդ յաղթանակը ապագայում եւ նրա անունը ռուս հասարակութեան գիտակցութեան մէջ երկար ժամանակ կը մնայ անբաժանելի կապված «Մեծ րէֆօրմների» շրջանի հետ»:

*

«Сѣверный Курьеръ»-ում այդ լրագրի խմբագիր Բարեատինսկի հետաքրքիր տեղեկութիւններ է հաղորդում նորերս Բերլինում կայացած՝ ծառաների եւ աղախինների միտինգի մասին, ուր ինքը ներկայ է եղել:

Միտինգը անցել է առանց որ եւ է աղմուկի, մեծ կարգապահութեամբ եւ լրջութեամբ: Միտինգը բացել է ծառաների եւ աղախինների յատուկ օրգան ծառայող լրագրի խմբագիր պ. Գերլման: Այնուհետեւ մի փայլուն ճառ է արտասանել «Die Welt am Montag» շաբաթաթերթի խմբագիր պ. ֆօն-Գերլախ (ներքին գործերի մինիստրի մօտ ազգականը): Միտինգը որոշել է ձգտել. 1) վերացնել սպասաւորների եւ տէրերի յարաբերութիւններին վերաբերեալ 1810 թւի նահապետական—խիստ կանօնադրութիւնը, 2) սահմանել մի կիրակնօրեայ եւ մի յետկէսօրեայ հանգիստ սպասաւորների համար ամեն երկու շաբաթվայ ընթացքում, եւ 3) բարելաւել սպասաւորների կերակուրը եւ բնակարանը:

Խօսելով այդ առիթով այն պայմանների մասին, որոնց մէջ ապրում են ծառաները եւ աղախինները Ռուսաստանում, յօդուածագիրը հետեւեալ ճիշդ նկատողութիւններն է անում.

«...Մի բան միայն չէ կարելի սպասել նրանցից (մեր տանտէրերից)—առանձին սենեակներ սպասաւորների համար: Կեղտոտ, մութ, հեղձուցիչ մի շնաբուն—ահա թէ ինչ են յատկացնում, ամենայաւ դէպքում, տանտէրերը սպասաւորներին: ...(Երեւի) նրանք կարծում են, թէ սպասաւորները մարդիկ չեն, այլ հէնց այնպէս, մի տեսակ երկոտանի արարածներ, որոնց պէտք չէ ոչ յատուկ մի անկիւն, ոչ լոյս, ոչ օդ... Մեզնում բոլորովին բնական բան է համարվում, որ խոհարարուհին ապրի խոհանոցում, մինչդեռ, (եթէ ի նկատ չառնենք նոյն իսկ այն, թէ որքան անմաքուր բան է խոհանոցը ապրելու սենեակ դարձնելը) որքան ծանր է շնչել խոհանոցի ջեռուցած, ճենճերահոտ օդը: Եւ ահա, մի որ եւ է եւրօպական միտինգում այդպիսի ճառեր լսելուց յետոյ մեր բնակարանները այցելելիս մարդ սարսուռ է զգում եւ տխուր սրտով մտածում այն հարցի մասին, թէ երբ վերջապէս մեզնում էլ կը սկսենք մարդ համարել բոլոր մարդկանց առանց բացառութեան»:

*

«Русскія Вѣдомости»-ի Լօնդօնի թղթակիցը բերում է հետեւեալ տողերը անգլիական «Manchester Guardian» լրագրից, որ, միւս արմատական թերթերի նման, դէմ է Անգլիայի այժմեան կառավարութեան բօէրների վերաբերմամբ բռնած դիրքին.

«Կառավարութիւնը յայտարարեց Տրանսվաալի միացման մասին: Այդ կը նշանակէ, որ նա ուզում է սպանել եւ բանտ գցել այն ամենքին, որոնք հրաժարվում են իրաւացի ճանաչել կատարված յափշտակութիւնը...

Չինուորական կառավարութիւնը (լօրդ Րօբերտս իր օգնականներով) արմատախիլ է անում իր տիրած երկրի ամենալաւ տարրերը: Նա աքսոր կամ կախաղան է ուղարկում հայրենիքի ամենալաւ զաւակներին: Մարդուս ձգտումներից ամենաազնիւը,—ձգտումն դէպի ազատութիւն,—յափշտակութեան կառավարութիւնը յանցանք է հռչակում: Չինուորական բռնակալութիւնը քաշքշում է բոլոր ստրկական եւ «գեաղայական» բնազդները: Եւ այդ քաղաքականութիւնն է ուզում հաստատել մեր հայրենիքը, Անգլիան, որ համակրում էր Յունաստանի ազատագրութեան եւ Իտալիայի յանուն անկախութեան վարած կռւին: Այն երկիրը, որտեղ Կօշուտ եւ Գարիբալդի ազգային հերոսներ էին, ոչնչացնում է երկու հանրապետութիւն»:

Ռուս լրագրի թղթակիցը հաղորդում է բացի այդ եւ այն ուրախալի լուրը, որ անգլիական տրէդ-իւնիօնիստ բանուորների 33-րդ համաժողովը,

«որը կազմող պատգամաւորները ներկայացնում են 1,203,000 անդամ ունեցող 140 բանուորական ընկերութիւններ, բողոք է յայտնել երկու հանրապետութիւնների միացման դէմ»:

*

Ֆրանսիական ֆէմինիստների օրգան «Les Droits de la Femme» խիստ բողոքում է նրանց դէմ, որոնք ֆէմինիստներին անուանում են պաշտպան խառնակեցութեան, ազատ սիրոյ, այդ բառի վատ նշանակութեամբ:

«Ընտրել ազատօրէն իր սրտի սիրեցեալին, ազատօրէն նուիրել նրան իր ամբողջ էութիւնը, առանց հասարակական դիրքի եւ հարստութեան գծուծ հաշիւների,—այդ միմիայն օրինական արտայայտութիւն է կնոջ զգացած պատասխանատուութեան եւ չէ կարող երբէք առաջ բերել ոչ անկարգութիւն, ոչ վատ բարք ու վարք: Միթէ այդպէս ըմբռնված ամուսնութեան մէջ չը կայ աւելի առողջ բարոյականութիւն, քան այն անբարոյական պայմանադրութեան մէջ, որ գցում է մի անգէտ ջահել աղջիկ մի անծանօթ տղամարդու գիրկ... Ֆէմինիզմը ցանկանում է կնոջ ազատագրութիւնը, ամուսնութիւնը բարոյապէս բարձրացնելու համար... Բանական ֆէմինիզմի միջոցով է, որ ստեղծվելու է նոր հասարակութիւնը, որովհետեւ կինն է, որ կերպարանափոխում է մարդկային ցեղերը... Ջերծ ստրկութեան ծանր շղթաներից, վերածնված, կրթված եւ ազատ, նա (կինը) կը դաստիարակէ նոր սերունդները բարոյականացուցիչ գաղափարներով, նա կը դարձնէ տղամարդուն ոչ այլ եւս իր տէրը կամ իր գերին, այլ իր հաւասարը, իր ազատ հովանաւորը»:

ՄԻ ԿՕՆՑԵՐՏԻ ԱՌԻԹՈՎ

Շատ ուրախալի է տեսնել, որ վերջերս երեւան են գալիս հայկական երգեր բեմից տա-

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

Խ Ո Շ Ո Ր   Մ Ե Ր Կ Ա Ց Ո Ւ Մ Ն Ե Ր

«Քահանայական խնդիր» Արիստակէս եպիսկոպոս Սեդրակեանի. Մօսկվա, 1900, 220 երես, գինը 1 րուբլի:

(Շարունակութիւն)

Յենված ժողովրդի գիտակցութեան եւ համակրութիւնների վրա, սինօդը, ուշադրութեան չարժանացնելով կղերականների ու կղերամիտների ոռնոցներն ու կոկորդիլոսեան արտասուքները, շարունակեց իր վերանորոգչական գործունէութիւնը: Նկատի առնվեց եւ քահանայական խնդիրը: Վերեւում մենք ասացինք, որ այդ գործը յանձնված էր Արիստակէս եպիսկոպոսին, որը եւ ներկայացրեց զեկուցում: Այդ մանրամասն զեկուցագիրը (41 երես) նոյնպէս հետաքրքրական դօկումենտ է, որի մէջ պարզված է, թէ ինչ պատուհասներ է առաջացնում մեզանում տգէտ քահանաների առատութիւնը: Ահա թէ ինչ միջոցներ էր առաջարկում Արիստակէս սրբազանն այդ չարիքի դէմ. 1) Քաղաքներում եւ այնպիսի գիւղերում, որոնք 100 եւ աւելի տուն ունեն, քահանաներ ձեռնադրել միմիայն թեմական դպրոցները եւ ճեմարանը աւարտածներից: 2) Մի քահանային տալ ոչ պակաս քան 100 ծուխ, որպէս զի նրա նիւթական դրութիւնը ապահովված լինի. 3) 60 տնից ոչ պակաս ժողովուրդ ունեցող գիւղերի համար քահանայացուներ ընտրել թեմական դպրոցների 4-րդ եւ 5-րդ դասարաններից դուրս եկածներից, իսկ 50 տներից պակաս ունեցող գիւղերի համար—եկեղեցական-ծխական դպրոցները աւարտածներից: 4) Ուսման վկայականներ չունեցող տիրացուներին հարցաքննել ոչ թէ կօնսիստօրիաներում, այլ Էջմիածնի ճեմարանում, ուսուցչական խմբի ձեռքով, տարին մի անգամ, սեպտեմբերին:

Մենք ասացինք արդէն, որ այս առաջարկութիւններն արդէն ընդունված էին սինօդից եւ օրագրի մէջ մտցրած, երբ անդամներից մէկը յայտնեց, թէ ինքը չի ստորագրի օրագիրը, քանի որ նա հիմնված է Արիստակէս եպիսկոպոսի զեկուցագրի վրա: Հարկաւոր եղաւ խընայել այդպէս մտածող անդամների ինքնասիրութիւնը. զեկուցագիրը մի կողմ դրվեց եւ սինօդը իբրեւ անկախ, ինքնաբուղխ կարգադրութիւն, կազմեց մի այլ օրագիր, որի մէջ Արիստակէս եպիսկոպոսի առաջարկներից ընդունվում էին քահանայական ցենզը եւ մի քանի այլ կէտեր:

Սկիզբը դրված էր, շրջաբերականներ ուղարկվեցան թեմական իշխանութիւններին: Հայ ժողովուրդը այդ ժամանակ ընտրողական պայքարի մէջ էր, օրօրվում էր գեղեցիկ յոյսերի մէջ, սպասում էր, որ իր միահամուռ ջանքերը կաջողացնեն մի կաթողիկոսութիւն, որ կամրապնդէ նոր սկսված ուղղութիւնը, այսինքն այն ջանքերը, որոնք նոր էին լոյս գալիս հին վէրքերը բժշկելու եւ հայոց եկեղեցու մի բարեկարգ, օրինապահ եւ հաստատուն վարչութիւն տալու համար: Ահա թէ ինչպէս է նկարագրում Արիստակէս եպիսկոպոսը 1892-ի մայիսեան ընտրութիւնները Էջմիածնում:

Այս անգամ Տաճկաստանից եկած էին անձամբ ընտրութեան մասնակցելու Թիւրքիայի վիճակների եկեղեցական և աշխարհական ներկայացուցիչներն, և, մի շատ աննշան մասի բացառութեամբ, եկած էին պատրաստված, Խորէն արքեպիսկոպոսին (Աշըգեան) քուէարկելու: Նրանց համամիտ էր և Ռուսաստանի եկեղեցականների մեծ մասը: Հնարաւո՞ր էր միթէ այդքան բազմաթիւ ձայների դէմ, այդպիսի հանգամանքներում ընտրութեան գործին ուրիշ ելք տալ: Եւ սակայն հնարաւոր եղաւ այդ միմիայն տեղապահ Երեմիա եպիսկոպոսի և Գրիգոր Արծրունու շնորհիւ: Առաջինին համակրվեցին սինօդի անդամները, միաբանութեան եօթը ներկայացուցիչներն և առաջնորդներն. իսկ երկրորդն, Արծրունին, ունենալով իր հետ Ռուսաստանի և Պարսկաստանի աշխարհական պատգամաւորների համերաշխ գործակցութիւնը թէ պատրաստական ժողովներում և թէ առանձին տեսակցութիւնների միջոցին իր խօսքին ու գրչին յատուկ դիւթիչ ազդեցութեան շնորհիւ բոլորին համաձայնութեան բերեց ընտրելի անձնաւորութիւնների նկատմամբ: Այդ համաձայնութիւնը մինչեւ իսկ մի երկու անգամ խանգարվելու վտանգի ենթարկվեց, մանաւանդ երբ գեր. Մաղաքիա եպիսկոպոս Օրմանեան ուշ հասնելով Մայր Աթոռն և իմանալով անցած-դարձածը՝ գիշերը ժողով էր կազմել տաճկաստանցի և ռուսաստանցի հոգեւորականներից մի քանիսից և ,,այտնելով անբաւականութիւն՝ փորձ էր փորձել ուրիշ ընթացք տալու. բայց և այնպէս մի անգամ որոշվածը պահվեց և ընտրութիւնը ըստ այնմ էլ կատարվեց: Որչափ փառաւոր էր այդ ընտրութեան յաղթութիւնը, նոյնչափ էլ փառաւոր էր ներկայանում մօտիկ ապագայում եկեղեցու բարեզարդութիւնը տեսնելու յոյսը: Այդպիսի ընտրութիւնը ցանկացողների ուրախութիւնը սահման չունէր. ըստ որում հարթված էին տեսնում այն ուղին, որի վրայով պիտի գար առաքելական գահի վրա բազմելու այն անձն, որ պախարակել էր եկեղեցականների արծաթսիրութիւնը, որ քարոզել էր հայ ժողովրդին բարեբարոյ ուսեալ քահանաներ ընտրելու պէտքը, որ առհասարակ ճանաչված էր ընդհանրական շահերի պաշտպան:

1893 թւի սեպտեմբերի 26-ին այժմեան Վեհ. Կաթողիկոսը օծվեց, իսկ նոյեմբերի 12-ին գնաց սինօդ եւ ծոցից հանելով 26 տիրացուների մի ցուցակ (դրանք սինօդից մերժումն ստացած տիրացուներն էին), ասաց. «Թէեւ քահանայացուից ուսումն պահանջելուն սկըզբունքով համաձայն եմ, բայց երբ ժողովուրդը

րածելու գործին ծառայող նոր նոր անձինք։ Բայց եւ չը պէտք է մոռանալ, որ բեմը երկսայրի սուրի նման է, նայած թէ ում ձեռքն է գտնվում նրա ղեկը։

Կիրակի, օգոստոսի 27-ին, գերմանական ակումբի նորաշէն թատրօնում տեղի ունեցաւ հայկական կօնցերտ, որը տալիս էր տենոր Երիցեանը, մասնակցութեամբ պ. Դեմուրեանի եւ նրա խմբի։

Կօնցերտ կազմակերպողները բաւականացել էին արտաքին պատրաստութեամբ (երգեր սովորելով), չէր երեւում ոչ մի ներքին (հեղինակութեան) պատրաստութիւն ոչ կօնցերտանտի եւ ոչ էլ խմբով մասնակցողի կողմից, մինչդեռ առանց դրան կօնցերտը կորցնում է իր նշանակութիւնը։ Կօնցերտի նպատակը այն չէ, որ լոկ ժողովրդական երգեր դնենք բեմ, այլ ժողովրդական երգերը այնպէս մշակված ցոյց տանք, որ ճաշակ զարգացնենք։ Դրա համար անհրաժեշտ են դաշնամուրի նուագակցումը, նրա կատարած առանձին դերը, երգերի առաջաբանը, նրանց ֆինալը (վերջ), ներդաշնակութեան կապը, եւ այլն։

Առաջները ներկայացումներին պատահական կերպով մէկը բեմ էր դուրս գալիս եւ ըստ քմաց, առանց գործիքական երաժշտութեան կանոնաւոր նուագակցութեան, երգում էր մի երգ, կամ՝ մի պատմական պիեսայում մի քանի հոգի իբրեւ խումբ, առանց ներդաշնակական եւ մելօդիական կապի, սխալ նախադասութիւններով երգում էին մի բան որ չունուագ կամ քայլերգ։ Մօտ 20 տարվայ ընթացքում մենք թէ կօնցերտներով եւ թէ այլ աշխատութիւններով ձգտել ենք հասկացնել մերոնց, որ այդ ձեւով բեմ դուրս գալ եւ երգել ա ն ճ ա շ ա կ է եւ այդ մեզ աջողվել է, որովհետեւ վերջերս այդ տեսակ երգեցողութիւն իսպառ անհետացել էր բեմից։ Սակայն այս կօնցերտին նորից տեսանք այդ հին ձեւը բեմի վրա։ Դաշնամուրի մօտ կանգնած է խումբը իր խմբապետով, խումբը երգում է, խմբապետը կառավարում, իսկ դաշնամուրը չէ նուագակցում, չէ էլ մասնակցում, չէ ածում. «Սիրուհի», «Բերդից», «Մարալ», «Երազ», «Մայր Արաքսի», «Բոյրեբիս», «Եօթն օր եօթ գիշեր», «Ջանգիւլում» երգերը անցան առանց դաշնամուրի։ Մի քանի երգեր դաշնամուրով, բայց ոչ ներդաշնակած, այլ ածողը աշխատում էր յարմարեցնել եւ չէր կարողանում։ Միմիայն «Внизъ по матушкѣ» նուագվեց, այն էլ խմբի բասօները եւ առաջին ձայները օկտավա երգեցին, որ արգելված է։ Այսպէս՝ երաժշտական կօնցերտում երաժշտութեան գլխաւոր տարրը բացակայում էր, որ պէտք է մեծ տեղ բռնի իր ընդարձակ ծաւալով իբրեւ ֆօն, եւ այդ ֆօնի վրա գեղեցկանայ երգը իբրեւ պատկեր։

Մենք մեր կօնցերտներով պէտք է աշխատենք տալ հասարակութեան հայոց երգի կեանքից երկու նոր բան, այն է՝ ա) երգերի մշակման ներդաշնակ հեղինակութիւն եւ բ) գործիքական երաժշտութեան անխտիր մասնակցումն թէ նուագակցութեամբ եւ թէ առանձին դերերով, հաստատ գիտենալով, որ դրանով կարելի է էսթետիկական զուարճութիւն պատճառել եւ ճաշակ զարգացնել։ Հակառակ դէպքում, նահապետական ձեւով երգելով, մենք մեր երգերի առաջադիմութեան վնաս կը հասցնենք եւ օտարների համար էլ ծաղրի առարկայ կը մնանք։

Բացի դրանից հարկաւոր է նախ պիեսան պատրաստել եւ յետոյ դերերը բաժանել սովորելու, կամ պատրաստի պիեսաներ վերցնել։

Մեզ կասեն, որ ժողովուրդը դաշնամուր չունի. մենք կասենք, ուրեմն թող ժողովրդական երգերը իբրեւ հում նիւթ երգվեն ժողովրդի մէջ եւ ոչ գեղարուեստի տաճարում, որպէս զի, կրկնում ենք, չը վնասվի մեր երաժշտական առաջադիմութիւնը։

Ի վերջոյ մի հարց. ինչումն է կայանում այս կօնցերտում պ. Դեմուրեանի աշխատութիւնը, գոնէ ինձ բոլորովին անհասկանալի է. տեսականից—վերոյիշեալ երգերը սօլօ են (միայնակ), նրանց հետ գործ չը կայ, մնացած 6 երգերից «Աղջիկ դու սիրուն» եւ «Ջան գիւլում» իմ ներդաշնակածն է եւ խումբը գիտէր։ Իսկ գործնականից, այն է՝ խումբ կազմելը—բոլորովին նրա աշխատութեան արդիւնքը չէ, որովհետեւ ամբողջ խումբը իմ՝ (Թիֆլիս քաղաքի եւ Հաւլաբարի) խմբերի վարժված անդամներն էին։

Չէ յարգել պ. Դեմուրեանը եւ հեղինակութեան սեփականութեան իրաւունքները, առանց հեղինակի թոյլտւութեան եւ նրա անունը յիշելու դնում է բեմ երգեր, որ ոչ մի տեղ չէ ընդունված։

Կարա-Մուրզա

ՆԱՄԱԿ ՂՈՒԲԱՅԻՑ

Օգոստոսի 29-ին

Ղուբայի գաւառին վտանգ է սպառնում. Ջիմի, Կօնաղքէնդ, Բուդուղ, Բիլիջի, Նիւգէդի եւ այլ գիւղերում ահա մի տարի է երեւացել է ժանտախտ անասունների մէջ եւ մեծ վնասներ է հասցնում ազգաբնակութեանը։ Անցեալ տարվայ աշունքից, կառավարութեան կարգադրութեամբ, այստեղ եկան մի խումբ անասնաբոյժներ կ. Ն. Լաբուխինի առաջնորդութեամբ։ Բազմաթիւ անասուններ են կոտորում, խնամքով խորը $2^1/_2$ արշին գետնի տակ թաղում. գանձարանը վճարում է գիւղացիներին նրանց կորցրած անասունների գինը, որ մինչեւ այժմ մի քանի հազարների է հասնում։ Մեծ զգուշութեամբ եւ հսկողութեամբ կարանտին է սահմանված. երթեւեկութիւնը մի գիւղից միւսը բոլորովին կարվել է. սպառնում են զատի ենթարկել եւ ենթարկում են այն գիւղացիներին, որոնք խախտում են այդ կարգը։ Միայն Կօնախքէնդ գիւղում երկու հազար գլուխ անասուն կայ պահած. այդ գիւղացիները ամեն տարի Բագու են տանում իրանց գրաստները ծախելու համար, իսկ հիմա չէին թողնում. գիւղացիները ճարահատեալ դիմեցին Բագուի նահանգապետին, որը թոյլ տուեց միայն վեց հարիւր հատ ոչ-հիւանդ, առողջ տաւար տանել Բագու ծախելու համար։

Հասկանալի է ինքն ըստ ինքեան, թէ որքան դժուար եւ անյուսալի դրութեան մէջ է գտնվում գիւղացին ներկայումս. նա չէ կարողանում իր գրաստով եւ սայլով բերքը, պտղեղէնը տեղափոխել միւս տեղ, գիւղաքաղաք, երկաթուղու կայարանները՝ ծախելու համար. նա մնացել է չուարած։ Այդպէս է հիմա Նիւգէդի մեծ գիւղի դրութիւնը, որն ունի ութ հարիւր քան հինգ ծուխ, որոնք բոլորն էլ ապրում են այգիներում, «Կարաչայ գետակի» երկու կողմի եզերքին եւ բռնում են տասն եւ չորս ու կէս վերստ տարածութիւն։ Այդ ահագին տեղում առատ բուսնում են տանձ ու խնձորը, որ թէ բնական դրութեամբ, թէ չորացրած տանում են Բագու եւ ներքին Ռուսաստան։ Նիւգէդցին, բացի այգեգործութիւնից, զբաղվում է եւ սայլապանութեամբ։ Այսօր, օգոստոսի 29-ին, Նիւգէդի գիւղի վեց լիազօրներ խնդրամատոյց եղան Բագուի նահանգապետին, որ թոյլ տայ «Խաչմազ» կայարանը արտահանել պտղեղէն այն ճանապարհներով, որոնք գիւղերից հեռու են։ Դրութիւնը անորոշ է։ Պետերբուրգից անասնաբոյժների գլխաւոր՝ գեներալ Պէչուրիչ եկաւ Ղուբա օգոստոսի սկզբներին եւ նոյն ամսի 4-ին Բագուի նահանգապետի բնակարանում նիստ կայացաւ։ Երեւի նոր կարգադրութիւններ կը լինեն»։

Մ. Ս.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թիֆլիսի քաղաքային դուման իր նիստում, որ տեղի ունեցաւ սեպտեմբերի 4-ին, որոշեց յարգել կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութեան խնդիրքը եւ թոյլ տալ, որ կովկասեան ցուցահանդէսը կազմվի Ալէքսանդրեան այգում։ Դումայի նիստում Գիւղատնտեսական ընկերութեան կողմից բացատրութիւններ էր տալիս մասնագէտ Շիմանօվսկին։ Նրա ասելով, Ալէքսանդրեան այգու շրջանում պավիլիօններ շինելու համար աւելի տեղ կայ, քան գոյութիւն ունէր համակովկասեան այն ցուցահանդէսում, որ կազմված էր 12 տարի սրանից առաջ, 1889 թւին։

—

Ներքին գործերի մինիստրութիւնը յայտարարեց, թէ Ռուսաստանում Թիւրքայ հիւպատոսական գործակալները աւելի մեծ իրաւունքներ չունեն քան ուրիշ օտարազգի հիւպատոսները, այդ պատճառով նրանք ամենեւին իրաւունք չունեն պօլիցիական իշխանութիւն գործ դնել Թիւրքայ հպատակների վրա։ Ի նկատի առած այդ, այն բոլոր պահանջները, որ կանեն Ռուսաստանում գտնվող Թիւրքայ կամ օտարազգի հիւպատոսները, որպէս զի ռուսաց իշխանութիւնները նպաստեն նրանց իրագործելու պօլիցիական իշխանութիւն ռուսաց հողի վրա ապրող իրանց ազգութեան հպատակների վրա, պէտք է մերժվեն, որպէս իրաւաբանական հիմունքներից զուրկ մի պահանջ։

—

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են, որ Մօսկվայի համալսարանի վրացի ուսանողները դիմեցին համալսարանի վարչութեանը, խնդրելով հիմնել վրաց լեզուի եւ գրականութեան ամբիօն։ Այդ խնդիրքը համակրութեամբ ընդունվեց եւ սեպտեմբերի 1-ից Լազարեան ճեմարանի պրօֆեսոր յայտնի վրացագէտ Խախանօվ սկսում է դասախօսութիւններ կարդալ վրաց պատմութեան եւ գրականութեան մասին։ Դասախօսութիւններին յատկացրված է 2 ժամ շաբաթական եւ, բացի դրանից 1 ժամ՝ վրաց լեզուն ուսումնասիրել ցանկացողների համար։

—

Երկրագործութեան եւ պետական կալուածների մինիստրը հաստատեց այն հոյակապ ջրաբուժարանի նախագիծը Կիսլօվօդսկում, որի շինութիւնը նախահաշւով կը նստի աւելի քան կէս միլիօն րուբլի։ Ջրաբուժարանը կը կառուցվի ջրաբուժական գիտութեան եւ տեխնիկայի վերջին խօսքի համեմատ։

—

Պարիզում, ինչպէս հաղորդում են մայրաքաղաքի լրագիրները, հիմնվում է ռուսաց առեւտրական պալատ, որի նպատակն է տալ ամեն տեսակ օգտակար ցուցմունքներ այդ երկու երկրների առեւտրականներին, միջնորդել կառավարչական հիմնարկութիւնների առաջ առեւտրա-արդիւնաբերական գործերի համար եւ այլն։ Թէ ռուսաց ֆինանսների եւ երկրագործութեան մինիստրութիւնները եւ թէ ֆրանսիական արտաքին գործերի մինիստրութիւնը իրանց համակրութիւնը յայտնեցին պալատին եւ խոստացան նրան իրանց աջակցութիւնը։ Պալատը ներկայումս արդէն կազմակերպվեց առեւտրական ֆիրմաների եւ ակցիօներական ընկերութիւնների շատ ներկայացուցիչներից։ Նրա պատուաւոր նախագահն է Պարիզի ռուսաց դեսպան իշխան Ուրուսօվ։

—

Ինչպէս հաղորդում են «Ֆինլանդական լրագրին», նահանգապետներին հրամանագրված է անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք առնել Անգլիայից ժանտախտը Ֆինլանդիա մտնելու դէմ։

—

Խարկօվում հիմնվում է իրաւագէտների ընկերութիւն, որի նպատակն է լինելու իրաւագիտական խորհուրդներով օգնել Խարկօվի նահանգի հասարակ ժողովրդին։ Ցանկալի է, որ այդպիսի մի ընկերութիւն հիմնելու մասին մտածէին եւ մեր կովկասեան փաստաբանները։

—

Զուանշիրի գաւառի ԾՄԱԿԱՀՈՂ գիւղից մեզ գրում են. «Բաւական չէին այն վնասները, որ հասցրին մեր գաւառին կարկուտը, անձրեւները, հեղեղները եւ անասունների ժանտախտը, այժմ էլ սկսվել են թափառականների արշաւանքները։ Ոստիկանութիւնը ամեն միջոց գործ է դնում աւազակութեան առաջն առնելու, բայց ոչ մի կերպ հնար չէ լինում, շնորհիւ այն հանգամանքի, որ վերոյիշեալ տեղերը ծածկված են անանցնելի անտառներով, որոնց մէջ անկարելի է նկատել ամենամեծ կենդանուն անգամ։ Այս չարիքի առաջն առնելու միակ միջոցը այն կարելի է համարել, որ ճանապարհների չորս կողմը 2—$2^1/_2$ վերստ տարածութեամբ հարթեցնեն, կտրելով անտառի ծառերը։ Մանաւանդ վտանգաւոր է Զուանշիր գաւառի եւ Շուշու գաւառի միջով ձգվող լեռնաշղթայի վրա գտնված Ցեխ-Ջոր (Փալչի-Դերա), Թաւգեադիւկ եւ Վաքայ-Ջոր անունով տեղերը։ Այդ տեղերով են անցնում մեր գաւառից Շուշի տանող ճանապարհները»։

—

ՇՈՒՇՈՒՑ ստացանք հետեւեալ հերքումը երկու անգրագէտ պարոններից, պ.պ. Վերդի Մանուչարեանից եւ Վանկա-բէկ Ասլանեանից, որոնց տեղ, նոտարիուս պ. Սարումեանի ներկայութեամբ, ստորագրել են հերքումը ուրիշները. «Ձեր լրագրի № 136-ում, Արսէն վարդապետը իր Շուշուց գրած նամակի մէջ մեզ

քահանայ չունի եւ չուզեր դրսէն քահանայացու ընդունել, պէտք է իրեն տիրացուն ձեռնադրել եւ տալ»։ Եւ աւելացնում է, որ ժողովուրդը միջոց չունի ունենալ քահանաներ պահելու։ Արիստակէս եպիսկոպոսը, իրաւունք խնդրելով, պատասխանում է այդ խօսքերին։ Բայց աւելի լաւ է, որ նա ինքը պատմէ այդ բանը։

Ցառաջ բերված գիւղացիների պատճառաբանութիւնները ցրելուց յետոյ յայտնեցինք, որ երբ հոգեւոր իշխանութիւնը ցանկութիւն և կամք ունենայ եկեղեցուն ուսեալ հովիւներ տալու, ոչ մի դժուարութիւն չէ կարող խափանել նորա ցանկութիւնն. որովհետեւ, ասացինք, ճանաչելով հայ ժողովրդին ի մօտոյ՝ հաստատապէս կարող եմ ասել, որ նա պատրաստ է ամեն բարի և օգտակար խորհուրդ և պատւէր, որ բղխում է իր հոգեւորականից և հոգեւոր իշխանութիւնից, ընդունել ամենայն սիրով և հպատակութեամբ. և եթէ նրանց մէջ լինում են երբեմն անհատներ, որոնք այս կամ այն տիրացուի ձեռնադրութիւնը յաջողացնելու համար այդպիսի սերտած խօսքեր են ասում, դորանք ժողովուրդ չեն կարող կազմել. դորանք չնչին թիւ կազմող մասնաւորներ են, որոնք կամ տիրացուի ազգականներն են կամ նրա հաշւով գինետներում ուտող-խմողներ։ Ցետոյ մի համառօտ կերպով սկսանք նկարագրել եկեղեցու ներկայ ցաւալի դրութիւնը, կրօնափոխական շարժումներն, որ վերջին տարիներում տեղի են ունեցել մեր ժողովրդի մէջ եւ այլն։ Նորին Սրբութիւնը մեր բացատրութիւնից յետոյ՝ հրամայեց որ գործերից տեղեկութիւն հանուի և իւրաքանչիւրի անուան դիմաց նշանակվի նոյն ցուցակում թէ ո՛ր տիրացուին ի՞նչ պատճառով սինօդը բացասել է, և գնաց։ Սինօդից դուրս գալիս ուղղակի գնացինք վեհարան, միւս անգամ խնդրելու Սրբազնագոյն Քահանայապետի բարեհաճութիւնը չը դիջանելու ձեռնադրութիւնների գործում որ և է խնդրատուի կամ միջնորդի։ Երբ ներս մտանք, Նորին Սրբութիւնը շնորհ արեց մեզ՝ նստելու հրաման արձակելով. բայց պատասխանեցինք. «Վեհափառ Տէր, ես եկել եմ ոչ թէ նստելու, այլ ծունկ չոքելու Ձեր առաջ և խնդրելու, որ Ձեր բարձր ուշադրութիւնը դարձուցած լինիք եկեղեցու ամենամեծ կարօտութեան—արժանաւոր հովիւներ ունենալու անհրաժեշտ պէտքի վրա։ Հայաստանեայց եկեղեցին շատ է տառապել, շատ է վնասվել անարժան պաշտօնեաների երեսից»։ Այս ասելով վեղար վերցրինք և ծունկ չոքելով աջը համբուրեցինք։ Նորին Ս. Օծութիւնը պատասխանեց. «Հա, աղէկ կըսես. ի հարկէ կաշխատենք»։

Ցայտնի է թէ ինչ եղաւ դրանից յետոյ. Արչէն երէցի քարոզը, ահագին խմբերով որբերին ձեռնադրելը, մի շարք դիմակաւոր սրտացաւական արարքներ՝ իբրեւ թէ ժողովրդի պահանջներին բաւարարութիւն տալու համար. բացվեցան տխրահռչակ տիրացուարանները, որոնց Արիստակէս եպիսկոպոսը ամենայն իրաւունքով անուանում է «ամօթաբեր»։ Մենք հնարաւորութիւն չունենք այստեղ փաստեր բերել. ընթերցողը դրանց մեծ քանակութեամբ կը գտնէ Արիստակէս եպիսկոպոսի գրքի մէջ։ Նոյնպէս եւ չենք կարող մանրամասն կանգ առնել հեղինակի դատողութիւնների վրա, որոնք առողջ եւ իրական հիմք ունեն, որոնք ցոյց են տալիս թէ ինչպէս պէտք է ազատվել այն աղէտից, որ այնքան բազմայրել է կղերական չահամոլութիւնը մեզանում։ Էջմիածնի այժմեան տէրերը սովոր են միայն ողբալ, կուրծք ծեծել իրանց «Արարատի» մէջ. գործնական որ եւ է միջոց, որ եւ է իրական քայլ ցոյց տալ նրանք չեն կարողանում եւ հազիւ թէ կարողանան։ Իսկ Արիստակէս եպիսկոպոսը տալիս է խորհուրդներ, որոնք պիտի մեծ օգուտներ բերէին, եթէ անկեղծօրէն նրան լսէին։ Աւա՜ղ. այդ փորձված, խելացի, արդար զայրոյթով եւ անկեղծ ցաւակցութեամբ լցված ձայնը—մենք համոզված ենք—ոչ միայն լսելի չի լինի, այլ եւ տանապատիկ կը բորբոքէ վանական կրքերը։ Էջմիածինը այնպիսի փոքրոգութեան է հասել, որ աշխատում է իր չը սիրած մարդկանց ասածների ուղիղ հակառակն անել։ Սկզբունքի կործանումն անգամ չէ կարողանում բուժել նրա կուսակցական կուրութիւնը...

«Քահանայական Խնդիրը» իր համարձակ մերկացումներով, իր առողջ մտքերով մխիթարութիւն է պատճառում ամեն մի հայի, որ ընդունակ է հասկանալու ներկայ անկերպարան, վայրիվերոյ դրութեան ամբողջ վտանգը։ Այդ գիրքը, այո՛, մի լաւ վկայութիւն է, որ որքան էլ փչացած ու յուսահատական լինի մեր ժամանակը, բայց դեռ կան մարդիկ, որոնք կարող են ձայն բարձրացնել, որոնց համար չողոքորթութիւններով պարգեւներ եւ հացաւէտ պաշտօններ նուաճելը յանցանք է։ Թող այդպիսիների դէմ ատամներ կրճտացնէ հարուածվող անբարեխղճութիւնը. բայց ոչ մի հրաբորբոք կիրք, ոչ մի հալածանք, ոչ մի փարիսեցիական վայնասուն չէ կարող սպանել արդար բողոքը եւ ապագան իր դատաստանը կանէ։

Թող աղաղակեն, կուրծք ծեծեն, օձիք պատռեն։ Արիստակէս սրբազանը կարող է միանգամայն վստահ լինել, որ լաւ կատարել է իր պարտականութիւնը. Նրա համար ամուր վահան են Եղնիկ Կողբացու ոսկէ խօսքերը՝ «Եթէ զանարժանն ըստ պիտոյիցն ոչ յանդիմանես, մի՛ լինիր վարդապետ»։

Այս նշանաբանը ոգեւորել է մեր բոլոր լաւագոյն գործիչներին։ Թող յաւիտեան ապրէ նա։

Լէօ

գրպարտել է, ասելով թէ մենք (Վերդի Մանուչարեանց եւ Վանկա-բէկ Ասլանեանց) բողոքել ենք իրան ուսուցիչ պ. Թարխանեանի մասին, որը իբրեւ թէ մեր Վերին Թաղի պատգամաւորական ընտրութեան ժամանակ յունիսի 25-ին մեր ասածները չէ գրել եւ առանց մեր ասելու մեր թերթիկների վրա գրել է իր անունը եւս։—Ես, Վանկա-բէկ Ասլանեանս, հրապարակով յայտնում եմ, որ հայր Արսէն վարդապետին բողոք չեմ ներկայացրել եւ կարիք էլ չունէի, որովհետեւ ուսուցիչ պ. Թարխանեանը իմ ասած անունները ճշգութեամբ գրել է եւ այդ ես ստուգել եմ թերթիկն ուրիշ գրագէտի կարդալնելով։ Ո՞վ գիտէ, գուցէ մէկը իմ անունով կեղծ բողոք է ներկայացրել։ Իսկ ես, Վերդի Մանուչարեանս, նոյնպէս չեմ բողոքել. բայց միայն յուլիսի 6-ին, երկրորդ պատգամաւորական ժողովի ժամանակ չփոթվելով, որովհետեւ առաջուց մեր եկեղեցու քահանայ Տէր-Գրիգորեանը ինձ մոլորեցրել էր, սխալմամբ յայտնեցի թէ ուսուցիչ պ. Թարխանեանը իմ ասածները չէ գրել։ Յետոյ ես եւ իմ ընկերները հասկանալով, որ այս գործում խաբէութիւն կայ, մեզ խաբողների մասին գանգատվել ենք Վեհափառ Կաթողիկոսին։ Ես եւս յայտնում եմ ընթերցող հասարակութեան, որ ուսուցիչ պ. Թարխանեանը իմ ասածները ճշգութեամբ գրել է եւ ես ու իմ ներկայութեամբ անգրագէտ ընկերներս, խնդրել ենք ուսուցիչ պ. Թարխանեանին պատգամաւորաց չարքում թերթիկների վրա իր անունը եւս գրելու։ Մեր այս հերքումն ուշ ենք ուղարկում, որովհետեւ գործով քաղաքից բացակայ էինք»։

—

ՄՕՍԿՎԱՅԻՑ մեզ գրում են, որ համալսարանի ուսանողներին «ընակութեան տոմսակ» են տուել մինչեւ սեպտեմբերի 15-ը։ Ով մինչեւ այդ ժամանակ ուսման վարձը չը վճարի, տարեկան տոմսակ չի ստանայ եւ հետեւաբար, իրաւունք չունենալով ապրել Մոսկվայում, ստիպված կը լինի հեռանալ այնտեղից։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՉԻՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

—

Իշխան Ս. Տրուբեցկոյ սովորութիւն ունի երբեմն-երբեմն «աղմկայոյզ» յօդուածներ տպել «С. Пет. Вѣд.» լրագրում ընթացիկ քաղաքական հարցերի վերաբերմամբ եւ, պէտք է խոստովանել, վճռում է այդ հարցերը բոլորովին ինքնուրոյն, առանձնայատուկ հայեցակէտով։ Այս անգամ խօսքը, ի հարկէ, անխուսափելի չինական հարցի մասին է, թէպէտեւ այն վճիռը, որ նա բաւականաչափ հեչտութեամբ յանձնարարում է եւրոպական դիւանագէտների բարեհայեցողութեանը, որպէս արմատական միջոց չինական հարցին մի անգամ ընդ միշտ վերջ տալու համար, այնքան էլ ինքնուրոյն ու նոր չէ։ Չինական բարդութիւնների հէնց սկզբից լսվում էին արտասահմանեան մամուլի մէջ հատ ու կէնտ ձայներ, որոնք, երեւի, բղխում էին իշխան Ս. Տրուբեցկոյի նման «հեռատես» դիւանագէտներից, եւ որոնք նոյնպէս, որպէս այժմ իշխանը «С. Пет. Вѣд.» լրագրում, հազար ու մի թշուառութիւններ էին նախագուշակում Եւրոպայի համար ապագայում չինական ցեղի երեսից։ Բանն այն է, որ եթէ հաւատալու լինենք իշխանին, Եւրոպայի բոլոր պետութիւնների նոյն իսկ գոյութիւնը վտանգի մէջ է։

«Պէտք է պաշտպանել—ասում է իշխան Տրուբեցկոյ—Ռուսաստանը եւ եւրոպական աշխարհը անխուսափելի փորձանքից հէնց այժմ, առանց յետաձգելու, քանի որ մի բուռն եւրոպացիներ կարող են ջարդել դեղնագոյների ստուար զունդերը։ Երբ հասնի այն ժամը,—իսկ նա կը հասնի անշուշտ—երբ երեք կամ չորս չինացի կարողանան յաղթել մի եւրոպացու, Ասիայի բաղդը, եւրոպական տիրապետութեան բաղդը, Անգլիայի եւ Ռուսաստանի բաղդը վճռված կը լինեն»։

Ո՞րքան սարսափներ։ Չուր չէ աւելացրել իշխանը, որ վճռված կը լինի ոչ միայն Ասիայի եւ Եւրոպայի բաղդը, այլ եւ Ամերիկայի, Աֆրիկայի եւ Աւստրալիայի բաղդը, որովհետեւ չէ կարելի ենթադրել, որ ամբողջ Ասիան, Պետերբուրգին, Պարիզին ու Լոնդոնին տիրող ազգը ձեռքը չը մեկնէ նաեւ դէպի Նիւ-Եօրկ եւ Կայիրէ։ Զարմանալին այն է, թէ ինչու իշխանի կամ նրա նման քաղաքագէտների մէջ ծնվում է այդպիսի ահաւոր երկիւղ։ Պէտք է ենթադրել, որ ճնշող տպաւորութիւն է թողնում նրանց երեւակայութեան վրա 400 միլիօն հսկայական թիւը. բայց դա լոկ մի թիւ է, որ դեռ բաւականաչափ հիմք չէ տալիս ապացուցանելու, որ ապագայում այդ 400 միլիօնից կարող են առաջանալ 400 միլիօն աշխարհակալներ եւ հեղեղել ամբողջ աշխարհը։ Ընդհակառակն, անյիշելի ժամանակից սկսած, չինական պատմութիւնն ապացուցանում է, որ այդ ազգը, ինչպէս խորին հնութեան մէջ, այնպէս էլ հիմա, մի վերին աստիճանի խաղաղ, աշխատասէր, իր հողային պարապմունքներին նուիրված ազգ է, որ ոչ մի ժամանակ ցոյց չէ տուել գոնէ ամենաչնչին սէր դէպի աշխարհակալութիւն, եւ եթէ Միջին-Ասիայից դուրս են եկել մօնղօլօ-թաթարական աշխարհակալներ ու ասպատակել Ասիան եւ Եւրոպան, ամենից առաջ վնասվել են այդ աշխարհակալներից իրանք չինացիները։ Ներելի չէ փաթաթել մի ցեղի յատկութիւններն ու մեղքը մի այլ, բոլորովին տարբեր ցեղի պարանոցը։ Չինական ազգը, այն բոլոր եւրոպացիների կարծիքով, որոնք ուսումնասիրել են նրան մօտիկից, անընդունակ է աշխարհակալութեան. նա չէ սիրում, որ օտարները մուտք գործեն Չինաստան, բայց չէ սիրում նաեւ հեռանալ հայրենիքից, եթէ միայն չը ստիպէ նրան յետին ծայրայեղութիւնը. եւ եթէ նա գնում էլ է օտար տեղ, տանում է իր հետ միայն իր անսպառ համբերութիւնը՝ աշխատանքի մէջ, իր տոկունութիւնը եւ արդար վաստակի սովորութիւնը։

«Դեղին հոգին չարունակում է իշխանը—աւելի մութն է մեզ համար, քան որ եւ է ուրիշ հոգի։ Բայց եթէ նրա մէջ կայ ինքնապաշտպանութեան բնազդ, եթէ նրա մէջ կայ ազգային, ցեղական բնազդ, եթէ նրա մէջ կայ ատելութիւն դէպի օտարը, սէր դէպի իր սեփականը, դէպի հայրենի ժառանգութիւնը եւ վերջապէս մի նշոյլ կրօնական մոլեռանդութեան—այն ժամանակ Չինաստանի այժմեան զինուորական ոյժերը գնալով պէտք է հետզհետէ աճեն եւ զարգանան։ Նա անշարժ եւ քնած էր մնում շատ դարեր, երբեմնապէս թափ տալով իր վրայից չափազանց անհրես պարազիտների, որոնք արտաքուստ կպչում են նրա մարմնին։ Բայց այժմ, երբ Եւրոպան խրում է իր երկաթեայ չօշափելիքները ուղիղ Չինաստանի սիրտը, որպէս զի քամէ նրա հիւթերը, նա չէ կարող քնած մնալ։ Նա ոտքի կը կանգնի եւ կը հաւաքէ իր անհամար ոյժերը»։

Անշուշտ կը հաւաքէ. որ կենդանին չի հաւաքի իր ոյժերը դիմադրելու այն թշնամուն, որ իր «երկաթեայ չօշափելիքները խրում է ուղիղ նրա սիրտը», բայց միթէ այդ նշանակում է, թէ նա կը հաւաքէ իր ոյժերը Ասիան եւ Եւրոպան կործանելու համար։

Տարօրինակ դատողութիւններից, անշուշտ, իշխանը պէտք է հանէր եւ տարօրինակ եզրակացութիւն։ «Չինաստանի բաժանումն—ահա միակ միջոցը. իսկ եթէ անհնար է դիմել այդ միջոցին, այդ նշանակում է, թէ չինացիները արդէն յաղթել են, չը նայելով իրանց ամօթալի պարտութիւններին։ Եւ նրանք կը հասկանան, գիտակցօրէն կըմբռնեն այդ եւ կը սկսեն հպարտանալ իրանց յաղթութեամբ»։ Ոչնչացնել մի ահագին ազգ, մաս-մաս անել մի հինաւուրց պետութիւն, մի ինքնատեսակ քաղաքակրթութիւն լոկ միայն երեւակայական երկիւղից դրդված—ահա այն վերին աստիճանի զարմանալի, եթէ աւելին չասենք, դատողութիւնները, որ անում են մի քանի խորագէտ եւ հեռատես քաղաքագէտներ, որոնց հետ միասին նա եւ իշխան Ս. Տրուբեցկոյ։

ՆԱՄԱԿ ՖՐԱՆՍԻԱՅԻՑ

(Միջազգային կօնգրէսներ Պարիզում)

II

Հասարակական օգնութեան եւ մասնաւոր բարեգործութեան միջազգային կօնգրէսը կամ «Բարեգործութեան տիեզերական ժողովը», ինչպէս անուանեց նրան իր բացման ճառի մէջ Լուբէ, տեւեց յուլիսի 30-ից մինչեւ օգոստոսի 5-ը։ Ժողովի նախագահն էր Կազիմիր Պերիէ, հանրապետութեան նախկին նախագահը, որ սկսեց իր ճառը հետեւեալ խօսքերով. «Հրճուալից Պարիզում, ոսկեզօծ գմբէթաւոր պալատների, զուարճացող ամբոխի մրրիկի մէջ, Ֆրանսիան մեկնում է իր թեւերը անմայր երեխաներին, անգործ թշուառներին, անտէր հիւանդներին, անառաջնորդ կոյրերին, աննեցուկ ծերերին. պատասխանելով նրա կոչին, ահա դուք եկել էք աշխարհի բոլոր կողմերից, բերելով ձեզ հետ կամքեր, որոնք վերադարձնում են ուղիղ ճանապարհի վրա, սրտեր, որոնք յոյս եւ արիութիւն են ներշնչում։ Պատիւ այն ազնիւ ազգերին, որոնց համար խաղաղութեան օրերը ուրիշ բան չեն, եթէ ոչ տօնախմբութեան օրեր. պարտաւորութիւնների գիտակցութիւն տարածելը նոյն է, ինչ որ նոր երկիրներ նուաճելը...

«Նրանք, որոնք սանձվում են խաղաղութեան համար, վերջացրեւ իր ճառը Կազիմիր Պերիէ, առաքեալներ են մարդկանց մէջ եւ թշուառների արտասուքները այն վեհ առաքինութիւնն ունեն, որ ջնջում են թշնամութիւնները եւ ատելութիւնները. թշուառների կատարած անգիտակցական գործն այն մերձեցումն է, որ առաջ է բերում բոլոր ազգերի մէջ, այն մտերիմ յարաբերութիւնն է, որ հաստատում է քաղաքական եւ կրօնական բոլոր համոզումների մէջ եւ երբ ամենքը պարզում են իրան ձեռքը թշուառներին, ընկերական բոլոր պայմանները ձուլվում են միասին, ձուլվում են բոլոր գրկանքները, յղփութիւնները, բոլոր տխրութիւնները, ուրախութիւնները, մի խօսքով կատարվում է այն, ինչ որ Վիկտոր Հիւգօն անուանում է մարդկային ցեղի վեհապանծ գրկախառնութիւնը գոհ Աստուծու աչնարկի ներքեւ»։

Ամֆիթատրօնը թնդում է ծափահարութիւններից։ Այնուհետեւ խօսք է առնում բելգիական դեսպան պ. Լը-Ժեօնը, որից յետոյ ամբիօն է բարձրանում հանրապետութեան նախագահ Լուբէ.

«Ֆրանսիական հանրապետութիւնը, ասում է նա, ի միջի այլոց, երջանիկ է եւ հպարտ հիւրընկալութիւն տալու «բարեգործական այս տիեզերական ժողովին», որովհետեւ մարդկային բոլոր վշտերը, երկրագնդի որ ծայրին էլ յայտնվեն, արձագանք են գտնում նրա մէջ։ Նրա կառավարութիւնը իր պարտաւորութիւնների առաջինն է համարում սօցիալական հարցերի ուսումնասիրութիւնը»...

Ցայտարարելով կօնգրէսը բացված, նախագահ Լուբէ հեռանում է կօնգրեսիստների դղրդալից ծափահարութիւնների ուղեկցութեամբ։

Աւելորդ է ասել, որ ներկայ կօնգրէսի նպատակն էր որոնել ոչ թէ թշուառութիւնը միանգամայն վերացնող միջոցներ—մի նպատակ, որ սօցիալական ժամանակակից կազմակերպութեան մէջ ցնորք է համարվում (utopie), այլ թշուառութիւնը ամոքող, սփոփող միջոցներ։ Կօնգրէսին մասնակցող երեսուն ազգերի բազմաթիւ ներկայացուցիչները ամբողջ 6 օր կարդում էին զեկուցումներ իրանց երկրների բարեգործական վիճակի եւ հաստատութիւնների մասին եւ զանազան առաջարկութիւններ էին անում։ Ժողովի վճիռները դեռ չեն ձեւակերպված։ Երբ ձեւակերպվեն, կը հաղորդեմ ձեզ։

Այս կօնգրէսի մէջ էլ Կովկասը ոչ մի ներկայացուցիչ չունէր։ Եւ գուցէ լաւ էր, որ չունէր, որովհետեւ ինչ պէտք է ասէր այդ ներկայացուցիչը մեր բարեգործութեան մասին։

Հ. Առաքելեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—«Новое Время» լրագրում կարդում ենք. «Վերջին ժամանակ սկսեցին լուրեր պտտել, թէ Մուզաֆֆէրէդդին Շահը Արեւմտեան Եւրոպայից Պարսկաստան վերադառնալիս պէտք է այցելէ Թիւրքաց սուլթանին։ Այդ լուրերը հաստատվեցին։ Կ. Պօլսի պարսկական դեսպանատունը արդէն ստացել է պաշտօնական հաղորդագրութիւն, թէ սեպտեմբերի 1-ին Շահը Բուդապեշտից կը մեկնի դէպի Թիւրքիա։ Արեւելեան երկու միապետների առաջիկայ տեսակցութիւնը ահագին նշանակութիւն ունեցող մի դէպք է ամբողջ մահմեդական աշխարհի համար։ Դաւանաբանական տարբերութիւնները բոլորովին զատել էին Պարսկաստանը միացած մահմեդական երկիրներից, որոնց ամբողջ ազգաբնակութիւնը պատկանում է բացառապէս սիւննի դաւանութեանը, այն ինչ Պարսկաստանում տիրում է շիա դաւանութիւնը։ Փոխադարձ ատելութիւնը երկու դաւանութիւններին պատկանող ազգերի մէջ այնքան սաստիկ է, որ նրանք քրիստոնեային աւելի բարձր են դասում, քան իրանցից տարբեր դաւանութիւն ունեցող մահմեդականին։ Այս պատճառով մինչեւ այժմ չէ նկատված, որ Պարսկաստանը աշխատէր սերտ յարաբերութիւններ հաստատել Թիւրքիայի հետ, ուստի եւ Շահի այցելութիւնը Կ. Պօլսին բոլորովին անակնկալ դէպքի տպաւորութիւն է գործում։ Պէտք է կարծել, որ նախաձեռնութիւնը այդ գործում պատկանում է սուլթանին, որի մէջ ցանկութիւն է ծնել խօսակցելու այն հարեւան երկրի միապետի հետ, որ իր աշխարհագրական դիրքով այնքան կարեւոր նշանակութիւն ունի։ Ո՞վ գիտէ, չէ տուած արդեօք Բեռլինից համապատասխան խրատ Կ. Պօլսին։ Հէնց միայն Բաղդադի երկաթուղին բաւական է, որ երկու միապետները մտքերի փոխանակութեան բաւականաչափ նիւթ ունենան։ Թերեւս համխոլամականութեան երազներն եւս դրդել են սուլթանին ձգտել տեսակցելու Շահի հետ։ Մահմեդական արեւելքի ներքին աշխարհը մեզ փոքր ինչ աւելի յայտնի է, քան բուդդայական արեւելքի ներքինը, բայց եւ այնպէս թափանցել նրա մէջ մենք չենք կարողանում։ Չինաստանի անցքերը պէտք է արթնացնեն մեր դիտողական ընդունակութիւնը։ Շատ ցաւալի կը լինէր, եթէ Ասիայի արեւմուտքում եւս մենք յանկարծակի դէմ առ դէմ կանգնէինք մի այնպիսի ճգնաժամի, որի նմանը տեսանք ասիական արեւելքում»։

—Լօնդօնի լրագիրները հաւատացնում են, որ լօրդ Ռօբերտսի վերադարձը Անգլիա տեղի կունենայ հոկտեմբերի 1-ին։ Ռօբերտս կը նշանակվի անգլիական զօրքի սպարապետ լօրդ Ուօլսլէյի փոխանակ, իսկ Աֆրիկայի հարաւում նրան կը փոխարինէ Բուլլէր... որ առ այժմ յայտնի է նրանով, որ շատ անգամ յաղթվել է բօէրներից։

—Թիւրքական «Մալիւմաթ» լրագիրը հաղորդում է, որ սուլթանը, ի յիշատակ իր 25-ամեայ բարեբախտ թագաւորութեան, ներել է Թիւրքիայի անատոլիական եւ եւրոպական նահանգներում մինչեւ 1900 թիւը ազգաբնակութեան վրա մնացած հարկերի ապառիկները, որոնց գումարը հասնում է 11,371,000 լիրայի։ Կ. Պօլսի մահմեդական եւ քրիստոնեայ մամուլը ջերմագին շնորհակալութիւն է յայտնում սուլթանին այդ առիթով։ «Մալիւմաթ» ասում է, թէ պատմութեան մէջ չը տեսնված փաստ է, որ մի միապետ այդպիսի ահագին գումար բաշխէր իր ժողովրդին։

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

4 սեպտեմբերի

ԿԱՊՇՏԱԴ։ Կրիւգէր յայտնում է, թէ Ռօբէրտսի վերջին յայտարարագիրը նշանակութիւնից զուրկ է։ Հանրապետութիւնները տիրված չեն եւ հրաժարվում են անգլիական տիրապետութեան հպատակվելուց, որովհետեւ պետութիւնները ճանաչել են նրանց անկախութիւնը։

ԼՈՐԷՆԶՕ-ՄԱՐԿԵԶԷ։ Կրիւգէրի կինը եւ շատ բօէրներ իրանց կանանց եւ երեխաների հետ եկան Դէլագօայի ծովածոցը։

ՀԱԱԳԱ։ Հօլլանդական կառավարութիւնը հեռագրով յանձնարարեց Լօրէնցօ-Մարկեզէյի իր հիւպատոսին՝ տեղեկացնելու Կրիւգէրին, որ կառավարութիւնը նրա տրամադրութեան տակ է դնում մի զինուորական նաւ՝ ուղեւորվելու դէպի Հօլլանդիա։

Նաւը կարող է հասնել Լօրէնցօ-Մարկեզ հինգ-վեց օրից յետոյ։

ՊԵԿԻՆ։ Կէտտէլէրին սպանող չինացին հրացանի է բռնված։

ՏԵԱՆՁԻՆ։ Տիւեն ուղարկված արշաւախումբը վերադարձաւ, չը հանդիպելով ոչ մի դիմադրութեան։ Ամերիկական հետեւակների մի զօրաբաժին կատաղի կռիւ ունեցաւ 2000 բռունցքամարտների հետ Մատօուի մօտ։ Երբ բենգալեան ուլանները օգնութեան հասան ամերիկացիներին, նրանք ցրվեցին թշնամուն եւ սպանեցին 2000 բռունցքամարտների։

Ամերիկայի դիպլօմատիական ներկայացուցիչ Ռօկգիլլ սեպտեմբերի 1-ին Տեանձինից մեկնեց դէպի Պեկին։

ՇԱՆԳՀԱՅ։ Մեկնելուց առաջ Լի-Խունգ-Չանգ հեռագրով դիմեց գահին մի յիշատակագրով, որի մէջ մեղադրանք է յարուցանում պրինց Տուանի, նրա եղբայր Ցզայլանի, Կանիի եւ Չժուչժուեաօյի դէմ։ Ցիշատակագրի տակ նա ստորագրեց նոյնպէս Նանկինի եւ Վուչանի փոխարքաների, նոյնպէս եւ Իւանչիկայի անունները, ժամանակի սղութեան պատճառով, նախապէս չը ստանալով նրանց համաձայնութիւնը։ Նանկինի փոխարքան հաւանութիւն տուեց Լի-Խունգ-Չանգի քայլին, իսկ Վուչանինը բողոք յայտնեց։

Ամերիկական գործակալ Ռօկգիլլ համոզեց Լի-Խունգ-Չանգին, որ չինական հարցի քննադատութիւնը բոլորովին ապարդիւն կը լինի, եթէ կայսրուհու առաջին խորհրդականին պատժելու հարցը դուրս ձգվի քննադատութեան ծրագրից։

ՇԱՆԳՀԱՅ։ Գերմանական պաշտօնական տեղեկութիւններով՝ օգոստոսի 29-ին Լեան առնըվեց եւ այրվեց գերմանական ծովային մի բատալիօնի ձեռքով։ 50 բենգալեան ուլաններ միացան գերմանական զօրքերին։ Լեանում գտնվող կանօնաւոր զօրքերը, 100 մարդու չափ, վաղօրօք կարողացան փախչել։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ Ջաֆֆի հրաման տուցաւ չը համաձայնվել ոչ մի վճռի Պեկինի այնպիսի դրութեան մասին, որ չը կարողանայ ապահովութեան երաշխաւորութիւն տալ տեղացի քրիստոնեաներին, որոնք գտնվում են ամերիկական միսիաների հովանաւորութեան տակ։

ՇԱՆԳՀԱՅ։ Գերմանական արտաքին գործերի մինիստրութիւնը տեղեկացրեց, իբր թէ, Լի-Խունգ-Չանգին Բեռլինի չինական դեսպա-

նի միջոցով, որ նա պէտք է ցոյց տայ իր հաւատարմաթղթերը գերմանական դեսպան Մումմին Շանգհայում, իսկ դեսպանը կը հաղորդէ թղթերը կայսրին եւ կը սպասէ ապա հրահանգների։ Ասում են, թէ խօսակցութեան մէջ Մումմ յայտնեց, որ բանակցութիւնների յապաղումը Չինաստանի կողմից նպատակ ունի պառակտումն ձգել պետութիւնների մէջ։ Մումմ աւելացրեց, թէ գերմանական ոյժերը պատրաստ են եւ կարող են չինական երկրի գրաւումը շարունակել անորոշ ժամանակով, մինչեւ որ հարցը բաւարար լուծումն ստանայ։ Այս պատճառով Լի-Խունգ-Չանգ հեռագրեց Իւնլուին, որ նա գործ դնէ իր բոլոր ոյժերը համոզելու կայսրին եւ կայսրուհուն վերադառնալ Պեկին եւ հեռացնել պրինց Տուանին։

ՊԷԿԻՆ։ Եապոնական դեսպանատան մէջ չեն կարծում, թէ այն մարդը, որ իրան ճանաչեց կէտաէլերին սպանող, յիրաւի մեղաւոր լինի։ Ենթադրում են, որ նա կաշառված է այն մարդկանցից, որոնք ցանկանում էին կասկածելի դարձնել պրինց Ցինին, որին հովանաւորում են եապօնացիները։

5 սեպտեմբերի

ԿՐԱԴՕԿ։ Բլումհօֆի հիւսիս-արեւելեան կողմում գտնվող Շվէյցէր-Սեննեկ աւանի պահապան զօրքը արդէն երկու շաբաթ է շրջապատված է բօէրներից. նա ամրացրել է իր դիրքը խրամատներով եւ ունի բաւականաչափ պաշարեղէն։ Ֆրէյբուրգից մի զօրաբաժին դուրս եկաւ ազատելու պաշարվածներին։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ Վուտինֆան հեռագիր ստացաւ Պեկինից՝ Ցինից, որի մէջ նա հաղորդում է, թէ անպայման լիազօրութիւն է ստացել վարելու խաղաղութեան բանակցութիւններ Լի-Խունգ-Չանգի հետ միասին. Նա յանձնարարում է Վուտինֆանին խնդրելու, որ Միացեալ-Նահանգները հրամանագրեն Կոնջեր դեսպանին սկսել բանակցութիւնները։

ԼՕՆԴՕՆ։ Թագուհին ստորագրել է հրաման արձակելու պարլամենտը սեպտեմբերի 13-ին. նոյն օրը կը հրատարակվի հրաման նոր պարլամենտի հրաւիրման մասին յունվարի 19-ին։

ԼՈՐԷՆՑՕ-ՄԱՐԿԵԶԷ։ Բօէրները կործանեցին մի կամուրջ Կաապմօյտէնի մօտ։ Պորտուգալական երկաթուղային իշխանութիւնները չեն ընդունում ապրանքներ՝ սահմանից անցկացնելու համար։

ՊԱՐԻԶ։ Մինիստր Վիտտէ մեկնեց դէպի Պետերբուրգ։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցովի արձանի հանդէպ)

ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

Բ. Ա. Նախասարդեան—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հիւանդ.

Կ. Մ. Զիկօվանի—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային հ.

Ի. Ֆ. Պռոտասեվիչ—12—1 ժ. ականջի, քթի, կոկորդի և կրծքի հ.

Զ. Ի. Բաբանասեանց—11—12 ժ. կանանց և երեխայոց հիւանդ.

Ա. Պ. Կարապետեանց—1—1½ ժ. Ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ի. Ֆ. Պռոտասեվիչ—5—6 ժ.

Ս. Ն. Ցպակօվսկի—6—7 ժ. Նեարդային (էլեկտրաբուժութիւն), վեներ. և մորթու հ.

Բ. Ա. Նախասարդեան—7½—8 ժ.

Վճար 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Օ. Տ. Առվանիտակի—տանը. ծաղկահատ և բժշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ Ընկերութեան արհեստանոցում ընդունելութիւնը սկսվում է օգոստոսի 27-ից։ Արհեստանոցին կից բացվում է եւ լուացարան, որտեղ ցանկացողները կարող են սովորել հարթուկել եւ օսլայել սպիտակեղէն եւ զանազան նուրբ գործուածքներ։ Լուացարանում ընդունելութիւնը տեղի կունենայ նոյնպէս օգոստոսի 27-ից։ 4—10

Այս տարվայ սեպտեմբերի 10-ին, առաջիկայ կիրակի օր, առաւօտեան 11 ժամին Թանդոյեանց ս. Աստուածածնի եկեղեցում լինելու է ժողով, եկեղեցու կալուածների չինութիւնը կապալով տալու համար, ծխականների համաձայնութեամբ կազմելու արձանագրութիւն. ուստի սրանով պատիւ ունեմ յայտնելու յիշեալ եկեղեցու պ.պ. ծխականներին՝ ներկայ լինել մասնակցելու ժողովի որոշմանը։

Գործակալ բ. մասին Թիֆլիսի՝

Գրիգոր քահանայ Մանդակունի

Կարա-Մուրզայի

խմբապետական կուրսերի

ԵՐՐՈՐԴ ՇՐՋԱՆ

Ընդունվում են սեպտեմբերի 4-ից ամեն օր, առաւօտեան 10—12 ժամին. պարապմունքները սկսվելու են սեպտեմբերի 20-ից. ընթացքն է չորս ամիս։ Мухр. ул. д. Мухранскаго [новый] кв. № 1.

Նաեւ մասնաւոր դասեր դաշնամուրի, ներդաշնակութեան եւ հայկական երգերի։

Խնդրում եմ իմ խմբի անդամներին—տիկիններին, օրիորդներին եւ պարոններին ժողովվել ինձ մօտ շաբաթ օր, ամսիս 9-ին, երեկոյեան ժամի 6-ին առաջին անհրաժեշտ կրկնութեան համար։ Мухранская ул., новый д. кн. Мухранскаго, кв. № 1.

Կարա-Մուրզա

Ընդունվում են փոքրահասակ **НАХЛѢБНИКЪ**-ներ մի բարեկիրթ հայ ընտանիքում՝ ձեռնտու պայմաններով։ Տունը գտնվում է՝ աշակերտների համար շատ յարմարաւոր փողոցում։ «Коммерческое училище»-ին կից՝ Екатерининская ул., № 2, երրորդ դուռը։ (Ե. Ո.) 2—3

ՄԻ ՈՒՍՈՒՑՉԻ ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ

ընդունում են հասոյթաւոր գիշերօթիկ աշակերտներ (пансіонерами) կրկնութեամբ, առեւտրական եւ այլ միջնակարգ դպրոցների համար։ Հասցէն՝ Графская улица, № 10, домъ Эліозова. 2—6

ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ ԵՄ

ՉԵՌՆՏՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ

գիշերօթիկ աշակերտներ

Ներսիսեան, քաղաքային եւ ծխական դպրոցներից, որոնց հետ պարապում եմ եւ կրկնութեամբ։ Հարցնել՝ Ներսիսեան դպրոց, Դաւիթ Տէր-Դաւթեանին։ 3—6

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ սրանով յայտնում է ի տեղեկութիւն ընդհանուրի, որ այս տարվայ սեպտեմբերի 9-ին նրա դիւանատան մէջ, ցերեկվայ ժամի — 1-ին տեղի կունենայ աճուրդ՝ կապալով տալու 12,000 պուդ սպիտակ նաւթի մատակարարումը քաղաքը լուսաւորելու համար,

Պայմանները կարելի է տեսնել վարչութեան 4-րդ բաժանմունքում բոլոր լի օրերը ժամի 9-ից մինչեւ 3-ը ճաշից յետոյ։ 2—3

ԴՊՐՈՑ

տիկ. Կատ. Լիսիցեանցի

երկու սեռի մանուկների համար։ Միատեղ պարապմունք իր հարազատ երեխաների հետ։ Ընդունելութիւնը՝ սահմանափակված։ Սեպտեմբերից բացվում է նաեւ պանսիօն։ Դիմել—օգոստոսի 26-ից—Բեհբութեան փողոց (Նախկին Սաղօվայա), սեփ. տ. № 29։ (Եչ.) 23—25

Въ непродолжительномъ времени поступятъ въ продажу новыя книги, соч. И. Я. Бронъ-фонъ-Бреннеръ

1] Курсъ коммерческой ариѳметики, 2-е изданіе.

2] Самоучитель двойной бухгалтеріи и

3] Руководство по составленію отчетовъ.

Въ виду большихъ требованій и ограниченнаго количества экземпляровъ, принимается заранѣе, до выхода, подписка у автора. Тифлисъ. Михайловская, 71. 9—20

ՄԻ ՀԱՅՈՒՀԻ

որ գիտէ հայերէն, ռուսերէն եւ ֆրանսերէն լեզուները եւ մուզիկա՝ ցանկանում է գտնել կօմպանիօնկայի տեղ, կամ պարապել ութ-ութ տարեկան աղջկայ հետ Թիֆլիսից դուրս։

Հասցէն՝ С. Нишанская ул. № 3. д. Захарбекова, кв. Матиновой. 3—6

Ատամների եւ բերանի խոռոչի հիւանդութիւնների

ԲԺԻՇԿ ՆԻԿ. ԿԱՃԿԱՃԵԱՆ

ընդունում է հիւանդներ առաւ. 10—2 ժ. եւ երեկ, 5—7 ժ.։ Երեւանեան հրապարակ. տ. Խարազեանի. Роиновъ-ի լուսանկարչական գործարանի տակը։ Эриванская площадь, домъ Харазова. (Ե. Հ. Չ. 6—25

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է ՏՆԱՑԻՆ

ՄԻ ՎԱՐԺՈՒՀԻ

Մերվ գնալու համար, 300 րուբլի ռոճիկ, ճանապարհածախս, ուտելիք եւ բնակարան։ Պայմանների մասին դիմել՝ Լօրիս-Մէլիքեան փողոց, № 11, Գ. Գալստեանցին։ 1—4

ՕՐԻՈՐԴ ԳՕՌԱՆ

Դաշնամուրի, գաղիերէնի, անգլիերէնի եւ հայերէնի

Դասախօսութիւնները շարունակելու է սեպտեմբերի 15-ից։ Դիմել պարոն Եփրեմ Ծատուրեանցի խանութը, Դվօրցօվայա փողոցի վրա։ (Հ. Չ.) 1—5

ԱՐՑԱԽԻ ՀՈԳԵՒՈՐ ԹԵՄԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ համար հարկաւոր են երկու համալսարանականներ՝ մէկը բարձր դասարանների ռուսաց լեզուի, պատմութեան եւ աշխարհագրութեան, իսկ միւսը մաթեմատիկական առարկաների համար, իւրաքանչիւրը 26 դասով—1200 րուբլի ռոճիկով։ Նոյնպիսի դասերի համար կընդունվեն նաեւ ինստիտուտ աւարտողները դասը եռեւանական րուբլիով։ Դիմել հեռագրով դպրանոցի տեսչին մինչեւ սեպտեմբերի 15-ը։

Տեսուչ դպրանոցի՝ Բենիկ վարդապետ

Ֆինանսների մինիստրի թոյլտուութեամբ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

(Баку, Прачешная, домъ Теръ-Ованесова)

Կուրսերի նպատակն է տալ ունկնդիրներին մասնագիտական-առեւտրական կրթութիւն եւ պատրաստել հմուտ հաշւապահներ։ Աւարտողներն ստանում են ատեստատներ։ Կուրսերում աւանդվում են՝ 1) Առեւտրական թուաբանութիւն եւ թուաբանութիւն համրիչի վրա. 2) Հաշւապահութիւն՝ արդիւնաբերական-գործարանական, առեւտրական եւ բանկային. 3) Առեւտրական թղթակցութիւն. 4) Առեւտրական տնտեսագիտութիւն. 5) Առեւտրական եւ մուրհակային օրէնքներ. 6) Գեղագրութիւն եւ արագագրութիւն (ուղղումն ձեռագրի)։

Ընդունելութիւնը՝ սեպտեմբերի 1-ից ամեն օր՝ կուրսերում եւ Եղբ. Ծովիանեան եւ ընկ. ԲԱԳՈՒԻ բաժանմունքում։ Կուրսերի կանոնադրութիւնը (уставъ) եւ մանրամասն ծրագիրը—տրվում եւ ուղարկվում են ձրիաբար։ Օտարաքաղաքացիները դիմում են՝ БАКУ, учредителю коммерческихъ курсовъ А. И. Теръ-Каспарову. (Ե. Չ.) 19—25

11—52 М. 9,730 (Չ)

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

ՏԱՍՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Առեւտրական Կուրսերի նպատակն է՝ մասնագիտական առեւտրական կրթութիւն տալ երկու սեռի անձանց և պատրաստել գործնական ճանապարհով հմուտ հաշւապահներ։ Աւարտողները ստանում են ատեստատներ։

Աւանդելի առարկաները սրանք են՝ 1) Առեւտրական Տնտեսութիւն, 2) Առեւտրական Թուաբանութիւն, 3) Հաշուապահութիւն (պարզ, կրկնակի և բանկային), 4) Թուաբանութիւն համրիչի վրա, 5) Առեւտրական Թղթակցութիւն, 6) Առեւտրական և մուրհակի կանոնադրութիւն և 7) Գեղագրութիւն, վատ ձեռքի ուղղելը։

Ուսումը սկսվելու է սեպտեմբերի 15-ից։ Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից, ամենայն օր, առաւօտեան 10-ից մինչև 11-ը, և երեկոյեան 4-ից մինչև 8 ժամը, կուրսերի հիմնողի բնակարանում, Սօլօլակում, Ալէքսանդր Փրիդօնովի տանը № 9, Սերգիեվսկայա և Լերմօնտօվսկայա փողոցների անկիւնում։ Ծրագիրը և կանոնները կարելի է ստանալ ձրիապէս եղբ. Ծովիանօֆների բանկային գրասենեակում և կուրսերի հիմնողի բնակարանում։ Օտարաքաղաքացիք դիմում են՝ Тифлисъ, С. П. Мануэльянцу. (Հ. Չ.) 20—25

Лучшія аттестаціи отъ учебнаго начальства.

За успѣшныя занятія благодарности.

И. Я. БРОНЪ-ФОНЪ-БРЕННЕРЪ.

преподаетъ

Полный курсъ БУХГАЛТЕРІИ

ПРЕДМЕТЫ ЗАНЯТІЙ:

1) Бухгалтерія (двойная итальянская), 2) Коммерческая ариѳметика, 3) Коммерческая экономія. 4) Ариѳметика на счетахъ, 5) Торговыя и вексельныя узаконенія и 6) Коммерческая корреспонденція.

Курсъ 3-хъ-мѣсячный. Занятія ежедневныя. Плата за курсъ 60 руб. Ручательство и гарантія за успѣхи. Болѣе 1000 окончившихъ курсъ. Михайловская, № 71.

Собственный методъ преподаванія по собственнымъ сочиненіямъ, продающимся во всѣхъ книжныхъ магазинахъ.

Начало занятій съ каждаго перваго числа мѣсяца. 18—20

Преподав. ведется по собств. сочиненіямъ.

Годъ занятій одиннадцатый.

ԴՊՐՈՑ
ԵՒ

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ

Ե. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ

(ԾՆՆԴ. ԵՈՎՀԱՆՋԱՆԵԱՆ)

Ընդունվում են տղայք եւ օրիորդներ եւ պատրաստվում գիմնազիօն, րէալական, վաճառականական եւ այլ միջնակարգ դպրոցներ մտնելու համար։ Ընդունելութիւնը օգոստոսի 22-ից, ուսումը սեպտեմբերի 1-ից։

Մանկական պարտէզում ընդունվում են 4 տարեկանից։

Садовая [Бебутовская], домъ Шадинова, № 38. 6—10

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 5 Сентября 1900 г. Типографія Грузинск. Т—ва, Большая-Ванкская ул., № 27.